

قانون اساسی- اولویتهای امروز/ اولویتهای اجرای میثاق ملی در نگاه صاحب نظران چیست؟ حقوق ملت، اصل ۴۴، جرایم سیاسی، مسئولیت مدنی دولت در قبال ملت و...

چهارم اردیبهشت ماه سال 1368 حدود يك ماه پیش از رحلت امام خمینی (ره)، بنیانگذار کبیر جمهوری اسلامی ایران، ایشان طی نامه ای هیاتی مرکب از فقها، علما و روحانیون نظام را مامور بازنگری در موادی از قانون اساسی کردند.

امام (ره) در این نامه خطاب به ریاست وقت دولت جمهوری اسلامی با اشاره به 10 سال تجربه عینی و عملی اداره ی کشور می فرماید: «اکثر مسوولان و دست اندرکاران و کارشناسان نظام مقدس جمهوری اسلامی بر این عقیده اند که قانون اساسی با این که دارای نقاط قوت بسیار خوب و جاودانه است. دارای نقایص و اشکالاتی است که در تدوین و تصویب آن به علت جو ملتهب ابتدای پیروزی انقلاب و عدم شناخت دقیق معضلات اجرایی جامعه کمتر به آن توجه شده است. ولی خوشبختانه مساله متمیم قانون اساسی پس از یکی دو سال مورد بحث محافل گوناگون بوده است. و رفع نقایص آن يك ضرورت اجتناب ناپذیر جامعه ی اسلامی و انقلاب ماست و چه بسا تاخیر در آن موجب بروز آفات و عواقب تلخی برای کشور و انقلاب گردد و من نیز بنا بر احساس تکلیف شرعی و ملی خود از مدتها قبل در فکر حل آن بوده ام که جنگ و مسایل دیگر مانع از انجام آن گردید.»

امروز 19 سال از صدور فرمان حضرت امام (ره) برای بازنگری قانون اساسی می گذرد و دیگر از آن "جو ملتهب ابتدای پیروزی انقلاب" خبری نیست و نه 10 سال که 29 سال از "تجربه عینی و عملی اداره ی کشور" می گذرد؛ دیگر "تممیم قانون اساسی" مورد بحث محافل گوناگون نیست بلکه این اجرایی کردن اصول معلق مانده و استفاده از ظرفیتهای قانون اساسی است که وظیفه امروز مسوولان نظام محسوب می شود. به گزارش خبرنگار حقوقی خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، برخی

مسوولان دستگاه قضايي، حقوقدانها و اساتيد دانشگاه به تناسب موقعيت و جا يگاه خود اصولي از قانون اساسي را براي طرح و بحث در افکار عمومي مرجح مي‌دانند و توجه به آن را داراي اولويت مي‌دانند. اصولي چون حقوق ملت و اصل 44 قانون اساسي که هر کس با عنايت به دغدغهي خود در اين باره بر اجرايي و عملي کردن آنها تاکيد مي‌کند.

حجت‌الاسلام و المسلمین رازيني، رييس ديوان عدالت اداري و رييس دادگاه ويژه‌ي روحانيت اصل 4 قانون اساسي که متضمن اسلاميت نظام است را داراي اولويت بيشتري مي‌داند.

وي معتقد است: وجود اين اصل در قانون اساسي ضامن اين است که هيچ قانوني خلاف اسلام وضع نشود. اين اصل به همراه اصل شصت و هفتم در مورد ولايت فقيه که وزنه‌ي توازن قواي مختلف، تنظيم‌کننده‌ي روابط آنها و محور وحدت نظام است از امتيازات ويژه‌ي قانون اساسي کشور ما بر قانون کشورهای ديگر است.

هم‌چنين پورنوري، مشاور رييس قوه‌ي قضاييه نيز در اين زمينه حقوق شهروندي و اصولي از قانون اساسي که در مورد افراد جامعه وضع شده را مورد تأکيد قرار مي‌دهد.

شوشتري، قائم مقام مرکز تحقيقات شوراي نگهبان نيز در اين باره مي‌گويد: اصل اول قانون اساسي در مورد ماهيت نظام جمهوري اسلامي ايران بايد بيش از اين تبين شود و مشخص شود که آیا اين نظام متشکل از دو تفکر جمهوريت و اسلاميت است و يا اين‌که يك نظام واحد سياسي است؟ هم‌چنين اصل دوم قانون اساسي در مورد مباني نظام جمهوري اسلامي نيز بايد بيشتر مورد توجه قرار گيرد چراکه نشان مي‌دهد تفکر بنيادين اين نظام بايد با همه‌جا تفاوت داشته باشد.

وي ادامه مي‌دهد: اصل پنجم و پنجاه و هفتم قانون اساسي درباره‌ي تبين موضوع ولايت مطلقه‌ي فقيه و معنای آن، هم‌چنين جا يگاه شوراي نگهبان و مجمع تشخيص مصلحت نظام و بند هشت اصل 110 قانون اساسي در مورد اختيارات رهبري بايد مورد توجه بيشتر قرار بگيرد چراکه برداشته‌هاي مختلف حقوقدانها از قانون اساسي ريشه در اصول مذکور خصوصا اصل اول و دوم قانون اساسي دارد.

ناصر سراج، معاون سياسي دادستان کل کشور اصل چهل و چهار قانون اساسي که مقام معظم رهبري تأکيد زيادي بر اجرايي شدن آن دارند را داراي اولويت و اهميت بيشتر مي‌داند.

ذبحي، معاون قضايي دادستان کل کشور نيز اصل صد و پنجاه و شش قانون اساسي در مورد اختيارات و وظائف قوه‌ي قضاييه را از اصولي مي‌داند که مي‌توان بيش از اين آنها را نقد و بررسي کرد.

الوندي، مدير کل زندان‌هاي استان گيلان اصل صد و پنجاه و شش قانون

اساسي در مورد پيشگيري از وقوع جرم را از جملهي اصولي مي‌داند که نیاز به حمايت و پيگيري از سوي دستگاه قضايي دارد.

دلداري، قاضي دادسراي ويژه‌ي امور جنايي نيز اصل چهل و چهارم قانون اساسي را با توجه به تأکيدات مقام معظم رهبري مورد اشاره قرار مي‌دهد و معتقد است در صورت حرکت در جهت اجراي آن تحول عظيم اقتصادي در کشور به وجود مي‌آيد.

محمدخاني، قاضي شعبه‌ي 1060 دادگاه عمومي تهران نيز حقوق ملت در ارتباط با دولت، مسووليت مدني دولت در قبال ملت، اصولي در مورد راه‌ها، هواپيماها و جاده‌ها را از اصول چالش‌برانگيزي مي‌داند که بايد مورد مباحثه قرار گيرد.

سالارکيا، معاون دادستان تهران نيز معتقد است با توجه به فرمايشات مقام معظم رهبري و تأکيدات ايشان براي اجراي اصل چهل و چهار بايد موضوع تجارت خارجي که قانون اساسي آن را مختص دولت دانسته مورد بازنگري قرار گيرد چراکه در اين زمينه ضعفهايي وجود دارد و در صورت پرداختن به آن قطعاً با سياست کلي نظام و آنچه رهبري مورد اشاره قرار داده، تناسب دارد.

حجت‌الاسلام و المسلمین محمدصادق آل‌اسحاق، قاضي ديوان عالي کشور نيز در همين زمينه مي‌گويد: به نظر من چون قانون اساسي مجموعه‌اي است به عنوان ميثاق ملي براي اداره، تکامل، رشد و ترقي جامعه بايد به اهدافي که قانون اساسي آن را تعقيب مي‌کند و به خاطر آن تنظيم شده توجه کنيم که يکي از آنها آزادي‌هاي جامعه‌ي بشري است و به همين دليل اصولي که متضمن تأمين آزادي سياسي و اجتماعي اعضاي جامعه است از اهميت و اولويت بيشتري برخوردار است و بايد آن را ريشه‌اي تلقي کرد چراکه اگر آزادي‌هاي مشروع تأمين شود ساير اصول در سايه‌ي آن محقق خواهد شد.

وي مي‌افزايد: تمام کشورهايي که پيشرفت کردند مسأله‌ي آزادي را حل کرده و با استبداد، خودکامگي و حاکميت يك فرد يا گروه مبارزه کردند لذا بندهاي ششم، هفتم و هشتم اصل سوم قانون اساسي که تضمين‌کننده‌ي آزادي‌هاست و اصل نهم قانون اساسي و همچنين اصل سيزدهم در مورد آزادي اقليت‌هاي مذهبي بايد مورد تأکيد بيشتري قرار گيرد.

آل اسحاق همچنين مي‌گويد: اصل بيست و دوم تا بيست و هشتم قانون اساسي در مورد تأمين آزادي‌هاي سياسي، اجتماعي مردم که تأمين‌کننده‌ي آزادي‌هاي مردم است از اهميت و اولويت بيشتري برخوردار است و رسانه‌ها و حقوق‌دان‌ها موظفند اين اصول را بيان کنند، آزادي را از هرج و مرج جدا و حدود آن را مشخص کنند و از آن دفاع کنند چراکه در سايه‌ي آزادي مي‌توان به ساير اصول مثل مساوات

هم رسید و این می‌تواند ریشه‌ی تکامل جامعه باشد. بهمن کشاورز، رییس سابق کانون وکلای دادگستری مرکز و صالح نیکبخت از وکلای دادگستری بر فصل دوم قانون اساسی در مورد حقوق ملت تأکید می‌کنند.

علیزاده طباطبایی، حقوقدان نیز به اصل پنجاه و نه قانون اساسی اشاره می‌کند و می‌افزاید: در این اصل آمده که در بسیاری از مسایل سیاسی و اجتماعی می‌بایست به همه‌پرسی روی آورد در حالی‌که با وجود مسائل و مشکلات مختلف تا به حال این اتفاق نیفتاده است.

کامبیز نوروزی، مدرس دانشگاه هم مانند اغلب حقوقدان‌ها فصل حقوق ملت قانون اساسی را مورد تأکید قرار می‌دهد و می‌گوید: اگرچه در دهی گذشته تا اندازه‌ای این فصل مورد مباحثه قرار گرفته اما از بخش‌هایی است که به ویژه از سوی حکومت مورد توجه قرار نمی‌گیرد و معمولاً تفسیری که از اصول این فصل می‌شود مضیق و محدود است و ظرفیت‌های زیادی از آن محقق نشده است.

وی ادامه می‌دهد: اصل آزادی بیان، حق انتخاب کردن و انتخاب شدن، تشکیل اجتماعات و حق دفاع از جمله اصول این فصل هستند که باید به توسعه‌ی آن‌ها توجه شود اما متأسفانه از این اصول غفلت می‌شود.

نوروزی می‌گوید: بخشی از اصل صد و شصت و هشتم قانون اساسی در مورد تعریف جرم سیاسی و حضور هیأت منصفه کلاً تعطیل مانده که باید به آن توجه شود و اصل پنجاه و شش قانون اساسی که می‌گوید حاکمیت متعلق به مردم است و اراده‌ی مردم حاکم بر تمام شوون حکومت است نیز باید مورد تأکید بیشتری قرار گیرد.

علیرضا آذربایجانی، عضو هیات علمی دانشکده حقوق دانشگاه تهران نیز فصل چهارم قانون اساسی در مورد اقتصاد و امور مالی را از جمله فصولی می‌داند که می‌تواند بیشترین مباحث را به خود تخصیص دهد و در اولویت قرار گیرد.

ابراهیم امینی، حقوقدان نیز می‌گوید: اصل نهم، پنجم و ششم قانون اساسی و اصولی که در مورد دموکراسی و اداره جامعه بر اساس آراء عمومی است نباید کمرنگ شود و انتظار می‌رود که بیش از این‌ها مورد توجه قرار گیرد.

یوسف مولایی، استاد دانشگاه نیز تصریح می‌کند که حقوق ملت و اصل پنجاه و ششم در مورد حاکمیت که حاکمیت مطلق را از آن خدا می‌داند باید در اولویت قرار گیرد.

جندقی، رییس سابق کانون وکلای مرکز هم معتقد است از اصل نوزده تا چهل و دو قانون اساسی در مورد حقوق عامه و حقوق مردم باید برای مردم و افکار عمومی روشن شود تا حقوقی که قانون در مورد آن‌ها تصریح کرده را بدانند و با آن آشنا شوند.

محمدصادق آل محمد، وکیل دادگستری مهم‌ترین بخش قانون اساسی را حقوق ملت می‌داند و معتقد است که در صورت رعایت آن بسیاری از تنش‌های کشور در داخل و خارج حل می‌شود. چراکه این اصول روابط دولت و مردم را معین می‌کند.

وی مسائل اقتصادی و دیپلماتیک را در اولویت بعدی اهمیت قرار می‌دهد.

سید ناصر قوامی، رییس کمیسیون حقوقی مجلس ششم نیز اصل نود و نه قانون اساسی در مورد نظارت شورای نگهبان به انتخابات را مورد تأکید قرار می‌دهد و معتقد است که باید نقد و بررسی شود.

علی نجفی‌توانا، عضو هیات مدیره کانون وکلای دادگستری مرکز به اصول مربوط به حقوق ملت در سه محور اقتصادی، بهداشتی و فرهنگی و پیشگیری از وقوع جرم اشاره می‌کند و می‌گوید: در محور اقتصاد باید برای مردم ایجاد کار و مسکن کنیم. در محور بهداشتی و فرهنگی با توجه به اصول قانون اساسی، آموزش رایگان باید برای مردم فراهم شود و در مورد پیشگیری از وقوع جرم نیز باید زمینه‌ای ایجاد شود تا احساس امنیت افراد ارتقاء داده شود و امکان مبارزه با جرایم به ویژه جرایم سازمان‌یافته وجود داشته باشد.